

Yerel Gündem 21'den Yerel Eylem 21'e: Yerel Gündem 21 Projesi'nin Temel Hedefleri Açısından Bir Değerlendirme

Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Uygulamaları

Şenol ADIGÜZEL* Muharrem GÜNEŞ**

1. Giriş

1992 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın bir ürünü olan Gündem 21, "sürdürülebilir gelişme" ye yönelik bir eylem planıdır. "21. yüzyılın gündemi"ni oluşturmayı amaçlayan Gündem 21, tüm insanların temel gereksinimlerinin karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin korunmasını ve daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının döşenmesini hedeflemiştir. Yani öncelikli hedeflerinden birisi de "çevre ve yaşam kalitesi"nin geliştirilmesidir. Dünya Çevre Doruğu olarak da adlandırılan konferansta benimsenen Gündem 21 Bildirgesi ile çevresel ve kentsel değerlerin korunup geliştirilmesinde yurttaş ya da kenttaş düşen görevler önemle vurgulanmıştır (Geray,1998:15). Dünya Çevre Doruğu'nda, Gündem 21 ile benimsenen temel hedefleri gerçekleştirebilmek amacıyla Dünyadaki tüm yerel yönetimlere, beldelerinde katılımcı bir süreci başlatmaları ve kendi kentlerinin Yerel Gündem 21(YG 21)'ini oluşturmaları yönünde küresel bir çağrı yapılmıştır. Yine bu Bildirge

* Arş.Gör., İnönü Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü.

** Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü.

ile ülkelerin çevre ve insan yerleşmeleri sorunlarıyla ilgili olarak Ulusal Eylem Planları hazırlamaları istenmiştir. Ayrıca bu eylem planlarının uygulanabilirliğinin sağlanabilmesi için de yerel ölçeklerde YG 21 Eylem Planları'nın hazırlanarak, yaşama geçirilmesi öngörülmüştür (IULA- EMME,2002a:2).

1992 Rio Zirvesi sırasında kabul edildikten sonra, kısa bir süre içerisinde dünyanın en tanınmış belgelerinden biri durumuna gelen Gündem 21, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 170 ülke tarafından benimsenmiştir. (IULA- EMME,2002b:2).

Rio Zirvesi'nden bu yana geride kalan on yıllık süre içerisindeki YG 21 uygulamalarının değerlendirilmesi Johannesburg Zirvesi'nde yapılmış ve YG 21'in daha etkin olarak uygulanması amacıyla başlatılması öngörülen "Yerel Eylem 21" süreci tartışmaya açılmıştır (IULA- EMME,2002b:4). Çalışmamız, on yıllık YG 21 uygulamaları sonrasında Yerel Eylem 21 (YE 21) uygulamalarının başlatıldığı süreçte, YG 21'in temel hedefleri çerçevesinde Malatya Belediyesi YG 21 uygulamalarını irdelemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamıştır.

2. Yerel Sorunların Uluslararasılaşması ve Küreselleşmesi

Gündem 21, yukarıda da vurgulandığı gibi 1992 yılında Rio'da toplanmış olan BM Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın bir ürünüdür ve Rio'nun temelleri 1972 yılında, ilk küresel çevre toplantısı olan ve 113 ülkeyi bir araya getiren BM Stockholm Çevre Konferansı'nda atılmıştır. Bilindiği gibi Stockholm Konferansı, çevre sorunlarının yerellikten küreselliğe geçmesi ve bu sorunların çözüm aracı olan çevre yöneltilerinin de ulusallıktan uluslararası boyuta doğru kayması süreci sonrasında ortaya çıkan ilk somut oluşumdur. Çevre sorunlarının yerellikten küreselliğe geçmesi süreci sonrasında ortaya çıkan uluslararası oluşumları kısaca irdelemekte yarar vardır.

Sanayi Devrimi sonrasında özellikle de 1900'lü yılların başından bu yana endüstrinin yaygınlaşması ve teknolojinin gelişmesine koşut olarak, dünya çapında çevre bilimsel döngülerin bozulduğu, yani çevre kirliliğinin arttığı gözlenmektedir. Çevre kirliliğinin yanı sıra, uluslararası topluluk açısından önem taşıyan bütüncül çevre sorunları arasında, dünya nüfusunun aşırı bir şekilde artışı, beslenme sorunları, enerji ve doğal kaynakların yönetimi de yer almaktadır (Hamamcı, 1997:398).

İnsan-doğa ilişkilerinin ulaştığı nokta 20. yüzyıl insanını çevre sorunları konusunda yeniden düşünmeye yöneltmiştir. Sorunsalın irdelenmesi göstermiştir ki, dünyada yalnızca belli noktalarda, yerlerde ve bölgelerde bozulma, yok olma ile karşılaşılmaz, eğer bir çevre sorunu varsa, bu sorun dünyanın tümünü aynı anda ve aynı ölçüde ilgilendirir. Dünyanın tümü aynı çevre bilimsel koşullara bağlıdır. Bu nedenle, dünyanın

tek bir geleceği vardır ve tüm insanlar bu ortak geleceği birbirleriyle paylaşacaklardır (Keleş ve Hamamcı, 1997:147).

Sorunun küreselliği, çözüm yolunun da küresel olmasını gerektirmiş, çevre sorunları yerellikten küreselliğe geçerken, bu sorunların çözüm aracı olan çevre yöneltileri de ulusallıktan uluslararası boyuta doğru kaymıştır. Bu aşamada çevre, yalnızca bireylerin, devletlerin malı olmaktan çıkmış, uluslararası kuruluşların ve uluslararası uzmanlık kuruluşlarının temel uğraşı alanına dönüşmüştür (Keleş ve Hamamcı, 1997:147,148). İşte bu aşamada uluslararası topluluğun tümünü kapsamaya yönelik ilk ve en önemli adım BM tarafından atılmış ve 5 Haziran 1972 yılında aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 113 ülkenin bir araya gelmesi ile BM Çevre Konferansı toplanmıştır. Konferans sonunda yayımlanan bildirmede insan-çevre ilişkilerine, ülkelerin ekonomik gelişme sorunlarına, yaşam koşullarının geliştirilmesine, uluslararası örgütlere ve hukuka değinilmiş ve özellikle uluslararası işbirliği ve dayanışmanın altı çizilmiştir (Hamamcı, 1997:401). Yine bu Konferans ile birlikte BM'in doğrudan çevre işlerini yönetmekten sorumlu kurumu, BM Çevre Programı (UNEP) yaşama geçirilmiş, 1983 yılı BM genel kurulu kararı ile de Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon "Ortak Geleceğimiz" adlı bir yazanak hazırlamıştır (Keleş, 1996:452).

"Ortak Geleceğimiz", insanların iş ve günlük yaşamlarında birçok şeyi değiştirmeleri gerektiği, aksi taktirde dünyanın kabul edilemeyecek ölçüde sefalet ve çevre tahribatı ile karşı karşıya kalacağı yönünde uyarıda bulunmuştur. Yazanağa göre, insanlık, kalkınmayı sürdürülebilir kılma özelliğine sahiptir. 1989 yılında BM, sürdürülebilir kalkınmaya nasıl ulaşılacağını tartışmak amacıyla, çevre ve kalkınma konusunda bir konferans planlamaya başladı. Bu kapsamda, gönüllü kuruluşlar, iş, eğitim, kadın grupları ve diğer kesimlerden binlerce insan 1992 yılında Rio'da toplanacak olan Çevre ve Kalkınma Konferansı hazırlıklarına katıldılar (Keating, 1993:10,11).

3. Gündem 21'den Yerel Gündem 21'e

1992 yılında Rio'da toplanan (BM) Çevre ve Kalkınma Konferansı dünya çapında sürdürülebilir kalkınma konusunda iki uluslararası anlaşma, iki bildiri ve bir ana eylem gündemi ortaya çıkarmıştır. Bu beş belge şunlardır: **1) BM İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması, 2) Biyolojik Çeşitlilik Anlaşması, 3) Çevre ve Kalkınma Rio Bildirgesi, 4) Ormanların Yönetimine, Korunmasına ve Sürdürülebilirliğine İlişkin Bildiri, 5) Gündem 21** (Keleş, 1996:453).

1992 Rio Zirvesi'nde kabul edildikten sonra, kısa bir süre içerisinde dünyanın en tanınmış belgelerinden biri durumuna gelen Gündem 21'in ana teması, yoksul

insanların sürdürülebilir şekilde kalkınmaları için, ihtiyaç duydukları kaynaklara daha çok ulaşmalarını sağlayarak, yoksulluğu ortadan kaldırmaya çalışmaktır. 170 ülke tarafından benimsenen Gündem 21'i kabul eden sanayileşmiş, zengin ülkeler, çevre kirliliğini giderme konusunda, nispeten daha az kirliliğe yol açan yoksul ülkelere daha büyük bir rol sahibi olduklarını fark etmişlerdir. Ayrıca bu zengin ülkeler, çevreyi daha az tahrip eden diğer ülkelere daha fazla ekonomik kaynak sağlama sözü vermişlerdir (Keating, 1993:12).

1992 Rio Zirvesi'nden başlayarak, 1996 İstanbul Habitat II "Kent Zirvesi"ne uzanan küresel BM konferansları ve diğer zirveler, "küresel ortaklık" ilkelerinin yerel izdüşümleri olan YG 21'lerin tüm dünyada kabul görmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamış ve bu sürecin güçlü uluslararası dayanaklarını oluşturmuştur (yergundem21.org.tr/tur, 2003).

"21 yüzyılın gündemi"ni oluşturmayı amaçlayan Gündem 21, tüm insanların temel gereksinimlerinin karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunmasını ve daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının dōşenmesini hedeflemektedir. Ayrıca Gündem 21 ile dünyadaki tüm yerel yönetimlere, beldelerinde katılımca bir süreç başlatmaları ve kendi kentlerinin YG 21'lerini oluşturmaları yönünde küresel bir çağrı yapılmıştır (IULA-EMME, 2001:2).

Yerel yönetimlerin demokrasi ve demokratikleşme çerçevesinde bir araç işlevi görebilmeleri, topluluk üyelerinin, öncelikle yaşam çevrelerinden başlamak üzere tüm toplumsal çevre ve sorunlar konusunda siyasal bilinç, siyasal olgunlaşma ve etkin siyasal katılma davranışı gösterebilmelerine önemli ölçüde katkı yapabilmeye gizil güçlerinin olduğu düşünöldüğü içindir (Varol, 2000: 206). İşte bu gizilgücün Gündem 21'in önerileri doğrultusunda ortaya çıkarılması Ulusal Eylem Planları kapsamında hazırlanacak yerel eylem planları ile gerçekleşecektir. İşte bu nedenle Gündem 21'in en önemli önerisi, Ulusal Eylem Planlarının oluşturulmasında temel teşkil edecek olan yerel eylem planlarının hazırlanmasıdır (Karaman,1998: 348). Hiç şüphe yok ki böyle bir öneri, örgüt ve "çevreleri" arasına sıkışmış yerel yöneticileri de (Güneş, 2000) eylem sürecinin bir parçası yapacaktır.

Rio Zirvesi sonrasında Gündem 21, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 170 ülke tarafından benimsenmiştir (IULA- EMME,2002a:2). Bu ülkelerin yüzden fazlasında Gündem 21'in önerileri doğrultusunda, Ulusal Eylem Planları'nın oluşturulması süreci içerisinde yerel yönetimler, beldelerinde ve kentlerinde katılımcı bir süreç içeren YG 21 uygulamaları başlatmışlardır. YG 21, on yıldan bu yana başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkenin binlerce kentinde uygulanmaktadır (IULA- EMME,2002b:2).

4. Gündem'den Eylem'e "Yerel Gündem 21"

Bilindiği gibi 1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı, "Sürdürülebilir Gelişmeyi" tüm dünyada yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde ulaşılması gereken temel hedef olarak belirlemiştir. Zirve'de, sürdürülebilir gelişmeye nasıl ulaşılabileceği konusunda somut bir adım atılmış ve "Gündem 21" başlıklı küresel bir eylem planı benimsenmiştir.

21. yüzyılın gündemini oluşturmayı hedefleyen Gündem 21, içermekte olduğu 40 bölüm ile 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir gelişmenin gerçekleştirilmesine yönelik eylem planlarını tanımlamaktadır (IULA- EMME,2002b:2).

1992 Rio Zirvesi'nden günümüze kadar geçen on yıllık sürenin değerlendirildiği BM Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi, 26 Ağustos-4 Eylül tarihleri arasında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde düzenlenmiştir. "Sürdürülebilir Gelişme" başlığının ilk kez bir konferansta kullanıldığı bu Zirve, "Rio+10" İzleme Konferansı adıyla da anılmaktadır. Bu Zirve'de, Rio Zirvesi'nin çıktısı olan Gündem 21 başlıklı eylem planının uluslararası ve ulusal ölçeklerde ne ölçüde yaşama geçirildiği değerlendirilmiş ve alınan kararlar ile "sürdürülebilir gelişme" hedefine ulaşılmasında tüm aktörlerin rollerinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır (IULA- EMME,2002b:2).

Rio Zirvesi'nden bu yana geride kalan on yıllık süre içerisinde dünyada Gündem 21 uygulamalarının değerlendirildiği Johannesburg Zirvesi'nin temel belgeleri arasında yer alan Yerel Yönetimler Diyalog Raporu, "**Sürdürülebilir Gelişmenin Hızlandırılması: Dünyayı Yerel Hareket Sürüklüyor!**" başlığıyla, YG 21 hareketinin dünya ölçeğinde kazandığı ivmeyi ve sağladığı başarıları ortaya koymuş bulunmaktadır. Zirve'de, Rio'nun ana çıktısı olan Gündem 21'in sorgulanması yerine, "sürdürülebilir gelişme" konusundaki taahhütlerin yenilenmesine ve uygulama düzeneklerine işlerlik kazandırılmasına yönelik bir eylem planı üzerinde uzlaşma sağlanması hedeflenmekteydi. Oysa Rio+10 hazırlık süreci, Zirve'den beklentilerin düşük tutulmasına yol açan bir görünüm sergilemiş, ilk üçü New York'ta, sonuncusu da Bali'de yapılan Hazırlık Komitesi toplantılarında temel metinler üzerinde uzlaşma sağlanamaması nedeniyle, Johannesburg Zirvesi'nin sonuçsuz kalacağı endişesi oldukça yaygınlaşmıştı. Buna karşılık, Zirve boyunca süren sancılı müzakereler sonrasında, neredeyse son dakikada sağlanan uzlaşma ile önemli çıktılar sağlanmıştır (IULA- EMME,2002b:2,3).

Johannesburg Zirvesi'nde iki temel çıktı olarak, "**Uygulama Planı**" ile "**Johannesburg Sürdürülebilir Gelişme Bildirgesi**" benimsenmiştir.

“Uygulama Planı”, Rio’da kabul edilen temel konuların yaşama geçirilmesini kolaylaştıracak bir eylem çerçevesi sunmaktadır. Zirve’ye katılan tüm hükümetlerin imzaladığı, 11 bölümden oluşan “Uygulama Planı”, yoksulluğun azaltılması başta olmak üzere, tüketim, doğal kaynaklar, sağlık, uygulama araçları ve kurumsal çerçeve gibi konuları kapsamaktadır. Zirve’nin diğer temel çıktısı olan “Johannesburg Sürdürülebilir Gelişme Bildirgesi” ise 6 bölümden oluşmakta ve Bildirge’de, Rio’dan Johannesburg’a uzanan süreç özetlendikten sonra, karşılaşılan sıkıntılara ve darboğazlara dikkat çekilmekte ve “sürdürülebilir gelişme”ye olan küresel taahhüt yinelenmektedir. Ayrıca çok-taraflılığın ve ortaklıkların önemi dile getirilerek, uygulamanın güçlendirilmesi gereği vurgulanmaktadır (IULA- EMME,2002b:3).

5. Türkiye’de Yerel Gündem 21

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de toplumun kentsel ve çevresel sorunlarına duyarlı kesimleri, Rio’dan yükselen küresel çağrı doğrultusunda harekete geçmişlerdir. Bu küresel çağrıya Türkiye’de ilk yanıtlar kamu kesiminden önce, yerel topluluklardan, yerel yönetimlerden gelmiştir.

Türkiye, 1992 Rio Doruğu’nda benimsenen kararlar doğrultusunda Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı’nı, uzun hazırlıklar sonucunda ancak 1998 yılı Mayıs ayında yayımlayabilmiştir. Buna karşın, 1992 Rio Doruğu’nda ülkelere yapılan Yerel Gündem 21 oluşturmaları yönündeki küresel çağrı doğrultusunda, IULA- EMME’nin koordinatörlüğü ve UNDP’nin desteğiyle yürütülen “**Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi**” Projesi 1997 yılında başladı (IULA- EMME, 2001:2). Bu proje doğrultusunda, Bursa ve İzmit Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere, Çanakkale ve Urla gibi çevre duyarlı kimi belediyeler, Yerel Gündem 21 çalışmalarını, Ulusal Eylem Planı hazırlanmadan çok zaman önce başlatmışlardır (Geray, 1998:15). Böylece, çevre ve kentsel sorunlara en yakın yönetsel birimler olarak belediyeler, bu sorunlardan en çok etkilenen yerel halkın “duyarlılıkları”nı da arkalarına alarak, sorunlarla mücadele konusunda yeni yöntemler geliştirmişlerdir.

UNDP’nin 50’den fazla ülkede desteklemekte olduğu benzer programlar arasında en kapsamlısı ve en başarılısı seçilen “**Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi**” Projesi, 1999 yılı Aralık ayı içerisinde sona ermiştir. Bu projenin ikinci aşaması olan “**Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması**” Projesi, 2000 yılı Ocak ayı içerisinde başlatılmıştır (IULA- EMME, 2001:2). 1998 yılı Ekim ayı içerisinde anlaşması yapılan ve 8 Şubat 1999 tarihli T. C. Resmi Gazete’de yayımlanan ikinci aşamanın beş temel hedefi bulunmaktadır. Bu beş temel hedef şunlardır: **1)** Yerel Gündem 21 projesine katılan yerel yönetimlerin sayılarında artış sağlanması ve yeni proje ortağı kentlerde katılımcı süreçlerin oluşturulması, **2)** Yeni proje ortağı kentlerde eylem planları hazırlanmasının

sağlanması, 3) Halkın bilgilendirilmesine ve uluslararası tanıtıma yönelik kampanyalar düzenlenmesi, 4) Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin sağlanması, 5) Marmara depremi sonrasında yeniden yapılanma sürecinde YG 21'in önemli bir işlev görmesi (Göktürk ve Kavili, 2000: 242).

“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” Projesi, 10’u büyükşehir belediyesi olmak üzere 45 belediye ve 3 il özel idaresi olmak üzere toplam 48 yerel yönetim örgütünün katılımıyla yürütülmektedir. Ayrıca proje ortağı 48 kentin yanı sıra 6 belediye birliği de projenin diğer ortaklarıdır. Proje ortağı belediye birlikleri, üye belediyelerin kendi eylem planlarını geliştirmeleri yönünde teşvik edilmesi ve desteklenmesi açısından eşsiz bir konumda bulunmaktadır (yerelgundem21.org/tur., 2003). Projenin başlangıcından bu yana hiçbir çaba göstermeyen ya da çalışmalarını durduran 8 Belediye ile 1 İl Özel İdaresi’nin ortaklığının, ilgili etkinliklerin başlatılmasına kadar, askıya alınması kararlaştırılmıştır (IULA-EMME, 2002b:15).

Proje ortağı kentlerde, katılımcı süreçler, her kentin kendine özgü koşullarının, değerlerinin ve önceliklerinin sergilendiği yapılar ve yöntemlerle yürütülmektedir. Farklı büyüklükteki ve özellikteki birçok proje ortağı kentte oluşturulan “Kent Konseyleri”, “Kent Kurultayları” ya da benzeri sivil örgütlenmeler, değişik kurumların temsilcilerini ve kent sorunlarına duyarlı kenttaşları ortak amaçlar doğrultusunda, düzenli olarak bir araya getiren etkin ve katılımcı mekanizmalar olarak işlev görmektedirler.

6. Uygulamada “Yerel Gündem 21” Süreci Nasıl İşlemektedir?

YG 21 süreci, “gönüllülük” ilkesi doğrultusunda gevşek bir yapılanma içerisinde örgütlenmiş, bir sivil inisiyatif hareketidir ve hiçbir resmi kuruma bağlı değildir. Yerel demokrasinin yaşama geçirilmesi, YG 21 sürecinin temel amaçlarından birisi olduğundan, bu amacı gerçekleştirmek bağlamında, YG 21 ile ilgili çalışmalar tüm kentlilere açıktır. Bu amacı gerçekleştirmede bir araç olan “Kent Kurultayı”, “Kent Konseyi” gibi örgütlenmeler, kentte bulunan tüm kamu kurum ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinin ve Kurultaya üye olan tüm kentlilerin katılımlarıyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca bu toplantılar, bütün vatandaşlara açık olarak yapılmaktadır (Adıgüzel,2002: 48).

Proje ortağı kentlerde katılımcı süreçler, her kentin kendine özgü koşullarının, değerlerinin ve önceliklerinin sergilendiği yapılar ve yöntemlerle yürütülmektedir. Farklı büyüklükteki ve özellikteki birçok proje ortağı kentte oluşturulan “Kent Konseyleri”, “Kent Kurultayları” ya da benzeri örgütlenmeler, değişik kurumların temsilcilerini ve kent sorunlarına duyarlı kentlileri ortak amaçlar doğrultusunda, düzenli olarak bir araya getiren etkin ve katılımcı mekanizmalar olarak işlev görmektedirler (yerelgundem21.org.tr/tur, 2003).

YG 21 sürecinde, çalışmalar genellikle şu dizge içerisinde yürütülür: Kentle ilgili sorunlara duyarlı her kesimden kenttaş, YG 21 sürecine katkı yapmak için “gönüllülük” ilkesi çerçevesinde bir araya gelirler. Öncelikle, YG 21 içerisinde kentin tüm sorunlarını kapsayıcı nitelikte Çalışma Kozaları (Grupları) oluşturulur. Gönüllü olarak bir araya gelen kenttaşlar, oluşturulan bu Çalışma Kozaları’nda kendi ilgi alanları doğrultusunda öbeklenirler. Çalışma Kozaları’nda çalışan kenttaşlar arasında, kamu kurumlarında gördüğümüz türden ast-üst ilişkisi görülmez. Ancak her kozada çalışmaların verimli ve eşgüdüm içerisinde yürütülmesini sağlayan bir eşgüdümcü vardır. Uygulamalar göstermektedir ki bu Çalışma Grupları’ndan bazıları kendi içerisinde de Alt Çalışma Öbekleri oluşturarak, çalışmalarını daha verimli olabilecek bir yöntemle ve eşgüdüm içerisinde yürütme yolunu seçmektedirler (Adıgüzel, 2002: 48).

Çalışma ve Alt Çalışma Gruplarından, kenti ilgilendiren tüm sorunlarla ilgili olarak, sorunları giderici ya da en aza indirgeyici, kentin çağdaş bir kent olması anlamında katkı sağlayıcı, somut projeler üretmeleri beklenmektedir. Ortaya çıkacak somut ve uygulanabilir projeler, öncelikle çalışma grubunda kabul gördükten sonra, belirli aralıklarla toplanan Kent Kurultayları (ya da Kent Konseyleri) gündemine getirilip görüşülür ve tartışılır. Kurultayca da uygun bulunacak projeler, Belediye Meclisi kararı ile hayata geçme ve uygulanma olanağına kavuşurlar. Bu projelerden, çağdaş bir kent oluşumu ve çevre sorunlarının en aza indirilmesi anlamında katkı sağlayabilirliği ve uygulanabilirliği Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’na (UNDP) da uygun görülen projeler, UNDP’nin kredi desteğini de sağlayacaktır.

7. Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Uygulamaları

Malatya Belediyesi, 2001 yılı Ocak ayında YG 21 Projesine ortak olmakla, yerel demokrasinin yaşama geçirilmesi anlamında bölgesindeki diğer kentlere örnek oluşturabilecek bir yapılanma içerisine girmiştir. Malatya Belediyesi bu kapsamda, öncelikle tüm çalışmaları eşgüdümleyecek olan YG 21 Sekreterliğini oluşturmuş ve 19 Nisan 2001 tarihinde de Yerel Gündem Tanıtım Toplantısı’nı gerçekleştirerek, projeyi yerel kamuoyuna tanıtmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda öncelikle, YG 21 Projesi kapsamında gönüllü olarak çalışmak isteyen duyarlı kenttaşların çalışmalarını yapabilecekleri mekanlar, bu çalışmalara yardımcı olacak personelle birlikte hizmete sunulmuştur. Yine bu çerçevede Malatya Belediyesi, Malatya’daki kurumların ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin ve üye olmaları durumunda kentlilerin, Malatya ile ilgili öncelikli sorunları tartışmaya açabilecekleri bir platform olan Kent Kurultayları’nı toplamıştır (Adıgüzel, 2003a).

Kent Kurultayı’na kimlerin üye olabileceği konusunda Bursa Belediyesi uygulamaları örnek alınmış, bu doğrultuda Malatya Kent Kurultayı bileşimini Malatya

Valisi, Malatya Belediye Başkanı, Malatya Milletvekilleri, Baro Başkanı, Siyasi Parti İl Başkanları, Mecliste Grubu Bulunan Partilerin Merkez İlçe Başkanları, Belediye Meclisi Üyeleri, Eski Valiler, Eski Milletvekilleri, Eski Belediye Başkanları, İnönü Üniversitesi Rektörü, İnönü Üniversitesi Fakülte Dekanları, Enstitü ve Yüksek Okul Müdürleri, Araştırma Merkezleri Müdürleri, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Bölge ve İl Müdürleri, Meslek Kuruluşları Başkanları, Kayısı Birlik Genel Müdürü, Mahalle Muhtarları, Sendika Temsilcileri, Sivil Toplum Örgütlerinin Temsilcileri, Malatya Belediyesi Daire Müdürleri, Çalışma Grupları Temsilcileri ve Kent Kurultayı Yürütme Kurulunca üyeliği kabul edilen kenttaşlar oluşturmaktadır (Malatya Belediyesi,2001: 2). Halkın da katılımına açık olan Kent Kurultayları bugüne dek beş defa toplanmışlardır. Bu kurultayların ilki 17 Ocak 2002, ikincisi 6 Nisan 2002, üçüncüsü de 4 Temmuz 2002, dördüncüsü 10 Ekim 2002, beşincisi de 31 Ocak 2003 tarihinde Belediye Konferans Salonu'nda toplanmıştır.

Kısa süre içerisinde Malatya ile ilgili sorunlara duyarlı her kesimden kenttaş, YG 21 sürecine katkı yapmak için “gönüllülük” ilkesi çerçevesinde bir araya gelmişler, öncelikle Malatya YG 21 içerisinde Malatya'nın tüm sorunlarını kapsayıcı nitelikte on dokuz Çalışma Kozası oluşturulmuş, daha sonra Eğitim-Öğretim Kozası'nın da oluşturulmasıyla, toplam Çalışma Kozası sayısı yirmiye ulaşmıştır. (Malatya Belediyesi,2002b: 2).

Bu çalışma kozaları şunlardır: 1) İletişim ve Paylaşım, 2) Sağlıklı Çevre, 3) Kadın, 4) Engelliler, 5) Gençlik, 6) Spor, 7) Katı Atık, 8) Sağlık, 9) Tüketici Hakları, 10) Alternatif İş Olanakları, 11) Emekliler, 12) Çocuk, 13) Arama Kurtarma, 14) Dinlenme Alanları, 15) Tarihi Eserler, 16) Tanıtım, 17) Zararlı Alışkanlıklar, 18) Şehircilik ve İmar, 19) Nemrut Turizmini Geliştirme, 20) Eğitim-Öğretim (malatya 21.net., 2003).

Malatya'da YG 21 Projesi çerçevesinde oluşturulmuş olan Çalışma Kozaları'na son rakamlara göre toplam 300 kişi üye olmuştur. Bu üyelerden 108'i üniversite mezunu, 61'i üniversite öğrencisi, 72'si lise mezunu, 18'i lise öğrencisi ve 36'sı da ilköğretim mezunudur (Adıgüzel, 2003a).

7.1. Malatya Belediyesi Uygulamaları Sürecinde Yürütülmekte Olan Çalışmalar

Malatya Belediyesi uygulamalarında Çalışma Kozaları, bir yandan kendi alanlarıyla ilgili çalışmalara girişmişler, bir yandan da açık oturumlar, toplantılar düzenleyerek, afiş, kitapçık gibi tanıtım araçlarından yararlanma yoluna giderek, kendi çalışma alanlarına giren konularda yapmış oldukları etkinlikleri halka duyurabilme çabası içerisinde girmişlerdir.

YG 21 çerçevesinde Malatya’da yapılmış ve yapılmakta olan çalışmaları özetle şu şekilde sıralayabiliriz (Malatya Belediyesi,2002a: 2,3):

1) Tüketicileri Bilinçlendirme Çalışma Kozası, 15. 03. 2002 tarihinde “Avrupa Birliği Sürecinde Tüketicinin Korunması” konulu bir açık oturum düzenleyerek, Malatya’daki tüketicilerin bilinçlendirilmesi anlamında katkı sağlamayı amaçlamışlardır.

2) Gençlik, Çocuk ve Kadın Çalışma Kozaları, ortaklaşa, “İhtiyaç Fazlası Giyecek Toplama Kampanyası” başlatmışlar, toplanan giysi ve ayakkabıların gerekli temizliği ve ütüleme işlemleri yapılarak ihtiyacı olan ailelere sunulmuştur. Daha sonra, bu kampanyanın kapsamı genişletilerek kentin kenar semtlerinde yaşayan insanlara yönelik olarak, “Okul Eşyası ve Kırtasiye Toplama Kampanyası” başlatılmış ve kampanya kapsamında 334 öğrenciye okul eşyası, 200 öğrenciye ayakkabı, 700’e yakın öğrenciye de gıda yardımı yapılmıştır.

3) Çocuk Kozası tarafından başlatılan eğitim çalışmaları çerçevesinde pilot bölge olarak seçilen Yeşiltepe semtinde maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarına hafta sonlarında Türkçe ve Matematik derslerini içeren kurslar verilmiştir.

4) İl Sağlık Müdürlüğü ile yakın işbirliği içerisinde giren Çocuk ve Kadın Çalışma Kozaları, kenar semtlerde yaşayan kadınlara, özellikle de annelere ve çocuklara yönelik “Anne ve Çocuk Sağlığı” ile ilgili çalışmalar başlatmışlardır.

5) Engelliler Çalışma Kozasının desteği ile “Ruhsal Hastalıklar”la ilgili bir konferans düzenlenmiştir.

6) Arama Kurtarma Çalışma Kozası üyeleri yaklaşık olarak dört ay süren Sivil Savunma, İlk Yardım, Depremden Korunma, Yangın Söndürme gibi konuları kapsayan bir kursa tabi tutulmuşlardır. Koza daha sonra da olası bir doğal yıkım olayı karşısında anında müdahalede bulunabilecek bir Arama-Kurtarma Ekibi oluşturmuştur.

7) Gençlik Çalışma Kozası tiyatro ve müzik grupları oluşturularak, eğitim çalışmalarına başlamışlardır.

8) Sağlıklı Çevre Kozası, Malatya’nın daha yaşanabilir bir kent ve çevre ortamına kavuşabilmesine yönelik olarak projeler geliştirmiş ve bu projeler üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu projelerden ikisi üzerinde çalışmalarını yoğunlaştıran Koza, bu projelerin Kent Kurultayları’nın gündemine de alınmasını sağlamıştır. Sağlıklı Çevre Kozası, “**Ağaçlandırmaya Uygun Boş Alanların Ağaçlandırılarak**

Değerlendirilmesi Projesi”ni 10 Ekim 2002 tarihinde yapılan dördüncü Kent Kurultayı gündemine alınmasını sağlamıştır. Kurultay’da tartışılan proje genişletilerek **“Beydağı’nın Ağaçlandırılması Projesi”** adı altında geliştirilmiş ve uygulanması sürecine girilmiştir. Bu proje kapsamında, Kent Kurultayı’nca oluşturulan Çalışma Komitesi kararı ile 2003 yılı Mart ayından itibaren yıl içerisinde iki yüz bin ağaç dikilmesi planlanmıştır. Sağlıklı Çevre Kozası, geliştirmiş olduğu **“İş Yeri İsimlerinin Türkçeleştirilmesi Projesi”** kapsamında yapmış olduğu çalışmalar ile projenin, 31 Ocak 2003 tarihinde yapılmış olan beşinci Kent Kurultayı gündemine alınmasına katkı sağlamıştır.

Sağlıklı Çevre Kozası, Malatya’nın kent ve çevre sorunlarıyla ilgili olarak geliştirmiş olduğu farklı projeler üzerindeki çalışmalarını sürdürmektedir. Bu projelerden bazıları şunlardır: **a)** Akpınar Meydanı’nın Yeniden Düzenlenmesi, Genişletilmesi, Yeşillendirilmesi ve Dinlenme Alanlarının Oluşturulması Projesi, **b)** Kent Merkezinde İnsan Sağlığını ve Can Güvenliğini Tehdit Eden Akaryakıt İstasyonlarının Kent Dışına Taşınması Projesi, **c)** Malatya Kent Mimarisinde Özel Yeri Olan Cami ve Anıtların Ön Görünüm ve Çevre Düzenlemesi Projesi, **d)** Malatya İlinin Su Varlıkları Envanterinin Oluşturulması Projesi, **e)** Kapalı Çarşı Üst Mekanının Toplumsal Kullanım Amaçlı Düzenlenmesi Projesi, **f)** Kent İçinde Trafığa Kapalı Toplumsal Alanlar Oluşturulması Projesi.

9) Tarihi Eserler ve Kervansarayı Kurtarma Çalışma Kozası’nın başlatmış olduğu bir çalışma ile Battalgazi ilçesinde bulunan ve 1637 yılında yapıldığı sanılan Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayını turizme kazandırılacaktır. Bu konuda YG 21 olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne başvurulmuş ve başvuru olumlu karşılanmıştır. En az iki trilyonluk bir yatırım gerektiren proje ile ilgili olarak, YG 21’in başvurusu Belediye Meclisine teklif olarak götürülmüş, Meclis de bu konuda Belediye Encümenine yetki verilmesini kararlaştırmıştır. Belediye Encümeninin olumlu kararı sonrasında restorasyon çalışmalarına başlanılacaktır.

7.2. Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Uygulamalarının, Yerel Gündem 21’in Temel Hedefleri Açısından Değerlendirilmesi

Daha önce de vurgulandığı gibi, **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi”** Projesi, 1999 yılı Aralık ayı içerisinde sona ermiş, projenin ikinci aşaması olan **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması”** Projesi, 2000 yılı Ocak ayı içerisinde başlatılmıştır. Proje’nin ikinci aşamanın beş temel hedefi bulunmaktadır. Bu beş temel hedef şunlardır: **1)** Yerel Gündem 21 projesine katılan yerel yönetimlerin sayılarında artış sağlanması ve yeni proje ortağı kentlerde katılımcı süreçlerin oluşturulması, **2)** Yeni proje ortağı kentlerde eylem planları hazırlanmasının sağlanması, **3)** Halkın bilgilendirilmesine ve uluslararası tanıtıma

yönelik kampanyalar düzenlenmesi, 4) Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin sağlanması, 5) Marmara depremi sonrasında yeniden yapılanma sürecinde YG 21'in önemli bir işlev görmesi.

YG 21 Projesi'nde Malatya Belediyesi uygulamalarının başlangıç tarihinden bu yana yaklaşık olarak iki yıllık bir süre geçmiştir. Bu süre içerisinde, yerel yönetim uygulamalarına ve karar alma süreçlerine katılımı ve bu katılım dizgeleriyle sürdürülebilir kentsel yaşama katkı sağlamayı amaçlayan YG 21 uygulamaları, **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması”** Projesi'nin temel hedeflerine ulaşılması açısından istendik başarıyı yakalayabilmiş midir? YG 21 ile ilgili olarak Malatya Belediyesi'nin iki yılı bulan uygulamaları döneminde, uygulamaların içerisinde olan bir kenttaş gözüyle, Proje'nin temel hedeflerini gerçekleştirebilmesi çerçevesinde ulaşılan sonuçları ve bu süreçte karşılaşılan sorunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1) Projenin birinci hedefi olan, **“Yerel Gündem 21 projesine katılan yerel yönetimlerin sayılarında artış sağlanması ve yeni proje ortağı kentlerde katılımcı süreçlerin oluşturulması”** hedefi çerçevesinde Türkiye ve Malatya YG 21 uygulamalarını değerlendirdiğimizde şöyle bir sonuç ortaya çıkar: Türkiye’de YG 21 uygulamaları 1997 yılı sonunda, **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi”** Projesi ile ivme kazanmıştır. IULA-EMME'nin koordinatörlüğünde ve UNDP'nin desteği ile yürütülen Proje, başlangıçta yalnızca 9 kenti kapsamaktaydı. Birinci yılın sonunda alınan başarılı sonuçlar üzerine yapılan proje revizyonu ile kent sayısı 23'e çıkarılmıştır. YG 21'in uygulamalarının başarısı üzerine UNDP, Proje'nin ikinci aşamasına da destek vermiş ve Proje'ye üye olan yerel yönetim sayısı gittikçe artmıştır. Son rakamlara göre, **Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması”** Projesi, 10'u büyükşehir belediyesi olmak üzere 45 belediye ve 3 il özel idaresi olmak üzere toplam 48 yerel yönetim örgütünün katılımıyla yürütülmektedir. Ayrıca proje ortağı 48 kentin yanı sıra 6 belediye birliği de Proje'nin diğer ortaklarıdır (yergundem21.org/tur..2003). Ayrıca Proje'nin başlangıcından bu yana hiçbir çaba göstermeyen ya da çalışmalarını durduran 8 Belediye ile 1 İl Özel İdaresi'nin ortaklığının, ilgili etkinliklerin başlatılmasına kadar, Proje Yönetim Kurulu kararı ile askıya alınması kararlaştırılmıştır (IULA-EMME, 2002b:15).

“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” Proje'si, birinci hedefi doğrultusunda proje ortağı yerel yönetim sayısını sürekli olarak artırmış ve Proje'nin ülke ölçeğinde yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Ayrıca Proje doğrultusunda proje ortağı kentlerde katılımcı süreçlerin başlatılması sağlanmış, bu yönde çaba göstermeyen yerel yönetimlerin ortaklıkları askıya alınmıştır. Katılımcı süreçlerin oluşturulması amacıyla Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları çerçevesinde de sayıları 300'ü

bulan gönüllü kenttaşın katılımıyla 20 Çalışma Kozası oluşturulmuş ve iki yılı bulan uygulama dönemi içerisinde 5 Kent Kurultayı'nın toplanması sağlanmıştır.

2) Proje'nin ikinci hedefi olan, **“Yeni proje ortağı kentlerde eylem planları hazırlanmasının sağlanması”** çerçevesinde, Proje ortağı kentlerde, kentlerin daha yaşanabilir kılınmasını sağlamak amacıyla geleceğe yönelik eylem planlarının hazırlanması sağlanmış, bu yönde çaba göstermeyen üyelerin ortaklıkları askıya alınmıştır. Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları süreci içerisinde oluşturulmuş olan 20 Çalışma Kozası çalışmalarını sürdürmekle ve 5 kez Kent Kurultayı toplanmakla birlikte, Malatya Belediyesi YG 21 uygulamalarını yönlendirecek geleceğe yönelik kapsamlı bir “eylem planı”nın eksikliği hissedilmektedir. Bu anlamda Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları, Proje'nin ikinci hedefinin gerçekleştirilmesi kapsamında istendik başarıyı sağlayamamıştır.

3) Proje'nin üçüncü hedefi olan, **“Halkın bilgilendirilmesine ve uluslararası tanıtıma yönelik kampanyalar düzenlenmesi”** hedefi çerçevesinde, Türkiye ölçeğinde başarılı uygulamalar içerisine girilmekle birlikte, Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Gerçekten de **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması”** Proje’si çerçevesinde Türkiye ölçeğinde yapılan çalışmalar IULA-EMME'nin öncülüğünde hazırlanmış geniş kapsamlı bültenler ile halka duyurulmaya çalışılmakta ve internet ortamında verilen hizmetler ile de tanıtım sorunu aşılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca Johannesburg Zirvesi’nde Türkiye’deki YG 21 Programları'nın uluslararası tanıtımı kapsamında çok başarılı çalışmalar yapılmış, bu kapsamda Türkiye’deki “en iyi uygulamalar”ı tanıtıma yönelik kitapçıklar ve Proje’yi çeşitli yönleriyle tanıtan CD, broşür, poster ve çeşitli tanıtım ve promosyon malzemesi hazırlanmıştır. Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları çerçevesinde de bülten, afiş ve posterlerle uygulamaların tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca Malatya YG 21 uygulamalarının internet ortamında da tanıtımı çalışmaları yürütülmektedir. Ancak sayıları 20’yi bulan Çalışma Kozaları’nda Malatya’nın yerel sorunları konusunda emek veren gönüllü sayısı 300’de kalıyorsa ve iki yıllık süreç içerisinde yapılmış olan beş Kent Kurultayı’nda da katılım sorunu yaşıyorsa, Proje'nin üçüncü hedefi doğrultusunda Malatya Belediyesi YG 21 uygulamalarının istendik başarıyı yakalayamadığı gerçeği ortaya çıkar.

4) Proje'nin dördüncü hedefi olan, **“Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin sağlanması”** çerçevesinde, Türkiye ölçeğinde Proje’ye ulusal ve uluslararası çeşitli kurumlar tarafından uzun dönemli sürdürülebilir destekler verildiği gözlemlenmektedir. Proje ulusal ölçekte, hükümetlerden, Cumhurbaşkanlığı makamı ve uygulanmakta olduğu yerel yönetim örgütlerinden önemli

destekler görmektedir. Uluslararası ölçekte ise IULA-EMME ve UNDP'nin Proje'ye sürdürülebilir destekleri vardır. Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları içerisinde ise Belediye'nin kurumsal desteği ile Proje uygulamaları yürütülmeye çalışılmaktadır. Ancak gerek Malatya YG 21 uygulamaları kapsamında tanıtım sorununun aşılabilmesi, gerekse STÖ'nin kendilerinden kaynaklanan nedenlerle Proje'nin henüz yerel kamuoyuna mal olamadığı gözlemlenmektedir. Malatya YG 21 uygulamaları içerisinde oluşturulan Çalışma Kozaları'na katılım, ortaklaşa çalışma ve Kent Kurultayları'na katılım konularında STÖ'nden istenilen destekler sağlanamamıştır. Bu nedenle Proje'nin dördüncü hedefi olan, **“Yerel Gündem 21 sürecinin uzun dönemli sürdürülebilir destek görmesinin sağlanması”** konusunda Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları beklenen başarıyı yakalayamamıştır.

5) Proje'nin beşinci hedefi olan, **“Marmara depremi sonrasında yeniden yapılanma sürecinde YG 21'in önemli bir işlev görmesi”** hedefi deprem bölgesi kapsamı içerisinde değerlendirildiğinde, deprem yıkımı ile karşı karşıya kalan bölgeden Proje'ye ortak olma noktasında yoğun talepler gelmiş olduğu gözlemlenmektedir. Deprem yıkımı ile karşı karşıya kalmış bölgedeki yerel yönetimlerden 4'ü büyükşehir belediyesi olmak üzere toplam 10 belediyenin ve ayrıca Marmara ve Boğazları Belediyeleri Birliği'nin **“Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Uygulanması”** Proje'sine ortak oldukları görülmektedir (IULA-EMME, 2002b:15). Bu noktada, deprem sonrası yeniden yapılanma süreci içerisinde bölge yerel yönetimlerinin, YG 21 uygulamaları kapsamında, YG 21'lerin önemli bir işlevi olduğunun bilinci ile bu Proje'ye ortak oldukları açıktır. Marmara depremi sonrası yeniden yapılanma süreci içerisinde YG 21'in önemli bir işlev görmesi, Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları içerisinde de yansımaları bulmuştur. Bu doğrultuda Arama Kurtarma Çalışma Kozası, kendi üyelerine yönelik olarak yaklaşık dört ay süren “Sivil Savunma”, “İlk Yardım”, “Depremden Korunma”, “Yangın Söndürme” gibi konuları kapsayan bir kurs açmıştır. Koza, daha sonra da olası bir doğal yıkım olayı karşısında anında müdahalede bulunabilecek bir Arama-Kurtarma Ekibi oluşturmuştur. Dolayısıyla, Proje'nin beşinci hedefi olan, **“Marmara depremi sonrasında yeniden yapılanma sürecinde YG 21'in önemli bir işlev görmesi”** hedefi Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları kapsamında da yankı bulmuş ve bu hedefe ulaşılmaya çalışılmaktadır.

8. Malatya Belediyesi Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Genel Değerlendirmesi

Yerel düzeyde yönetim uygulamalarına ve karar alma süreçlerine katılımı ve bu katılım dizgeleriyle sürdürülebilir kentsel yaşama katkı sağlamayı amaçlayan Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları, **“Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin**

Uygulanması” Projesi’nin temel hedeflerine ulaşılması açısından henüz istendik başarıyı yakalayamamıştır.

Gözlemler ve YG 21 Sekreterliği personeli ile yapılan görüşmeler (Adıgüzel,2003b), Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları süreci içerisinde katılımın hem sayısal olarak yeterli olmadığını hem de varolan katılımın işlevsel bir katılım olmadığını ortaya koymaktadır. Proje kapsamında oluşturulmuş olan 20 Çalışma Kozası içerisindeki gönüllü katılımı sayısı 300 kadardır. Ayrıca iki yıllık uygulama süreci içerisinde beş kez toplanmış olan Kent Kurultayları da katılım sorunu ile karşı karşıyadır. Toplam 398 üyesi olan Malatya Kent Kurultayı içerisinde yaşanmakta olan katılım sorunu, öncelikle Kurultay’ın kentsel sorunların çözümü konusunda bir baskı grubu olarak katkı sağlama ve yerel kamuoyunu yönlendirme işlevini gerçekleştirme olanağını ortadan kaldırmaktadır. Katılımın istendik düzeyleri yakalayamamasında, YG 21 sürecinin tüm kent ölçeğinde yeterince tanıtılmamış olmasını ve özekselsel yönetimin ildeki uzantıları olan birimlerin ve STÖ’nin konuya gereken ilgiyi göstermedeki çekingen tutumlarını temel nedenler olarak ortaya koyabiliriz.

İki yılı bulan çalışma süreci boyunca Malatya YG 21 uygulamaları içerisinde etkinliklerde bulunan Çalışma Kozaları’nda kentin yaşam kalitesini iyileştirici yönde kent ve çevre sorunlarıyla doğrudan ilişkili somut projeler üretilememiştir. Çalışma Kozaları’nda bu yönde projeler üretilememiş olması, Çalışma Kozaları içerisinde emek veren kenttaşların içerisinde kent ve çevre sorunlarıyla ilgili uzman sayısının çok az olması gerçeği ile açıklanabilirken, “Dünya Bankası Kredileri” ve bu kredi sürecinin ulus-devlet dizgesini zayıflatan unsurlar içerdiği tartışmalarının sürmesi ve bu konuda oydaşımın olmaması somut projelerin ortaya çıkarılması sürecini zayıflatmaktadır. Malatya Belediyesi YG 21 uygulamalarında Çalışma Kozaları’nın yöntemli bir çalışma dizgesi oluşturamadıkları gözlenmiştir. Çalışma Kozaları’nın bir çoğunda, yürütülmekte olan etkinlikler ve yapılması gereken işler genellikle birkaç kişinin üzerine yıkılmış durumdadır ki bu durum, Çalışma Kozaları içerisinde iş bölümü ve eşgüdümü sağlayacak olan bir çalışma dizgesi noksanlığının bir belirtisidir. Bu eksiklik, Çalışma Kozaları’nın hem verimli çalışmasını ve somut projeler üretmelerini engellemekte hem de varolan üye sayısının da erozyona uğramasına neden olmakta ve Malatya Belediyesi YG 21 uygulamalarının işlevlerini zayıflatmaktadır.

9. Sonuç Yerine

Sürdürülebilir gelişme ve katılımı sağlama hedefine ulaşabilmek yönündeki en önemli mekanizmalardan biri olarak kabul edilen YG 21 sürecinin daha etkin olarak

uygulanabilmesi amacıyla başlatılması öngörülen “Yerel Eylem 21” kampanyasının gündemde olduğu günümüzde, on yılı bulan uygulamalar süreci göstermiştir ki dünyadaki ve Türkiye’deki YG 21 uygulamaları, uygulandığı belediye, il özel yönetimi ve belediye birliklerinde STÖ’nin ve kenttaşların yönetsel karar süreçlerine katılımlarını sağlayıcı “bir yerel yönetim dizgesi”nin oluşması yönünde çok büyük katkılar sağlamaktadır. Gündem 21’in temel amaçlarından en önemlisi olan “katılımcı ve çok ortaklı bir yönetim anlayışı”nın, uygulama süreçlerinde gerçekleşmesi yolunda çarpıcı adımlar atıldığı da bir gerçektir. YG 21 sürecinin uygulandığı yörelerde ve kentlerde sorumluluk yüklenen yurttaşlar ve kenttaşlar, sorunların sahiplenilmesi ve çözümü yolunda uygulanabilir projelerin ortaya konulması çerçevesinde umut verici çabalar içerisine girmişlerdir. **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması”** Projesi’nin temel hedeflerine ulaşılması çerçevesinde Türkiye ölçeğinde istendik başarı düzeyi yakalanmıştır ki bu nedenle Türkiye uygulamaları, UNDP’nin 50’den fazla ülkede desteklemekte olduğu benzer programlar arasında en kapsamlısı ve en başarılısı seçilmiştir.

Türkiye’de 1997 yılında başlatılmış olan **“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması”** Projesi, yerel yönetsel dizgede eksikliği hissedilen “katılımcılık sorunu” konusunda yeni açılımlar sağlamaktadır. Malatya Belediyesi de “beldelerinde katılımcı bir süreci başlatmaları ve kendi kentlerinin YG 21’lerini oluşturmaları” yönünde yapılan küresel çağrıya 2001 yılı Ocak ayında yanıt vermiş ve YG 21 Projesine ortak olmuştur. Başlangıçta çok büyük istek ve beklentiler çerçevesinde yürütülmeye çalışılan Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları sürecinde beş kez de Kent Kurultayı toplanmış ve bu platformlarda Malatya’nın yerel sorunları tartışmaya açılmış, çözüm yollarının üretilmesi konusunda STÖ’nin ve halkın görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Malatya Belediyesi YG 21 uygulamalarında, başta kent ve çevre sorunları olmak üzere tüm sorunlara duyarlı ve yerel demokrasiye inanan kenttaşların öbeklendiği Çalışma Kozaları’nda gönüllü üye sayısı 300’e ulaşmıştır. Ancak bu sayı nüfusu yarım milyonu geçmiş, büyükşehir belediyesi adayı bir kent için yeterli değildir. YG 21 uygulamaları süreci içerisinde katılımın arttırılamadığı, Çalışma Kozaları’nda varolan katılımcıların işlevsel bir güç haline getirilemediği ve Çalışma Kozaları ve Kozalar içerisinde eşgüdüm eksikliği gibi sorunlar da su yüzüne çıkmıştır. Diğer yandan Malatya Belediyesi YG 21 uygulamaları süreci içerisinde, YG 21 uygulamalarını yönlendirecek geleceğe yönelik kapsamlı bir eylem planı hazırlanamamıştır. Bu nedenle başta bu projeye Malatya Belediyesi’ni ortak etmekle büyük bir yerel demokrasi atılımı yapmış ve Malatya’ya prestij kazandırmış olan Malatya Belediyesi’ne, yerel kamu kurumlarına, STÖ’ne ve tüm duyarlı kenttaşlara, projenin tanıtılması, yaygınlaştırılması, yerel halka benimsetilmesi ve daha işlevsel hale getirilmesi noktasında çok büyük görevler düşmektedir. YG 21 uygulamalarının istendik başarıyı yakalayabilmesi için öncelikle

bu sürecin yerel halka tanıtılması sorunu aşılmalıdır. Malatya YG 21 süreci uygulamalarında özellikle eksikliği hissedilen “sürecin tanıtımı” sorunu aşıldığında çok daha başarılı uygulamalar içerisinde olunacaktır. Tanıtım sorunu YG 21 Sekreterliği, Üniversite, Yerel Basın ve STÖ'nin yapacakları eşgüdümlü bir işbirliği ile aşılabılır. Ayrıca Malatya Belediyesi'nin mahalle muhtarlıklarında kurmuş olduğu “Belediye İrtibat Büroları”nda YG 21 sürecini tanıtıcı “masa”lar oluşturulabilir. Bu sorunun aşılması, daha fazla gönüllü yurttaşın ve kenttaşın yerel sorunların çözümü sürecine katılımlarını, yerel kamuoyunun sorunları sahiplenmesini sağlayacak ve bu gelişmeler, katılımcı bir yerel demokrasinin yerleşmesinde ve gelişmesinde hızlandırıcı bir işlev görecektir.

Ayrıca, bir tartışma konusu olan “Çalışma Kozaları'nda geliştirilerek, olgunlaştırılacak olan somut projelere Dünya Bankası kredisi sağlanması” konusunda bir oydaşım sağlanması amacıyla bu sorunun Kent Kurultayı gündemine alınarak tartışılması gereklidir. Bu konuda en ussal çözüm, Malatya Belediyesi'nin borç ödeme kapasitesini zorlamayacak ölçekte projelerin üretilmesi ya da yerel kaynaklarla ve yerel kaynakların bir araya getirilmesi sonucu oluşturulacak olan akçalı olanaklarla üstesinden gelinebilecek projelerin gündeme alınmasıdır.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Şenol. (2002). “Yerel Gündem 21 ve Yerel Yönetimler”, **Belediye Dergisi**, Cilt:7. Sayı: 3-4, Esen Basın Yayıncılık. Ankara. s.46-51.
- ADIGÜZEL, Şenol. (2003a). **20.01.2003 Tarihinde Malatya Yerel Gündem Genel Sekreteri ile Yapılan Görüşme.**
- ADIGÜZEL, Şenol. (2003b). **22.01.2003 Tarihinde Malatya Yerel Gündem Genel Sekreterliği Personeli ile Yapılan Görüşme.**
- GERAY, Cevat. (1998). “Belediyeler ve Çevre”. **Kent Kooperatifçiliği**, Türkiye Kent Kooperatifleri Merkez Birliği Yayınları. Sayı: 99- 102. Ankara. s. 15-20.
- GÜNEŞ, Muharrem (2000). “Belediye Örgütü “Çevre” ve Belediye Başkanları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**. Cilt 9, sayı 3. Temmuz 2000. s. 44-57.
- GÖKTÜRK, Atilla ve Kavili Sultan. (2000). “Yerel Gündem 21 ve Katılım...!”. **Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri**, TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi. Ankara. s. 237-249.
- HAMAMCI, Can. (1997). “Çevrenin Uluslararası Boyutları”. **İnsan Çevre Toplum**. (Der. Ruşen Keleş). İmge Kitabevi. Ankara. s.394 –412.
- (<http://www.Malatya21.net>, 15.01.2003).
- IULA- EMMİ, (2001). “Projenin Tanıtımı”. **Bülten 9**, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği. Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı Yayını. Ankara.

- IULA-EMME. (2002a). "Dünyada Yerel Gündem 21". **Bülten 12**, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı Yayını. Ankara.
- IULA-EMME. (2002b). "Dünya Zirvesi Gündem'den Eylem'e". **Bülten 13**, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı Yayını. Ankara.
- KARAMAN, TOPRAK, Zerrin, (1998), "HABİTAT II ve Yerel Gündem 21 Sorumluluğu". **Türk İdare Dergisi**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Sayı: 426, Ankara. s. 107-119.
- KEATING, Michael. (1993), **Yeryüzü Zirvesinde Değişimin Gündemi, Gündem 21 ve Diğer Rio Anlaşmalarının Popüler Metinleri**, UNEP Türkiye Komitesi Yayını, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen. (1996). **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen ve Hamamcı Can, (1997), **Çevrebilim**, İmge Kitabevi, Ankara.
- MALATYA BELEDİYESİ. (2001). **Malatya Yerel Gündem 21 Tanıtım Bülteni**, Sayı:1, Malatya.
- MALATYA BELEDİYESİ. (2002a). **Malatya 3. Kent Kurultayı Toplantı Tutanakları**, Yerel Gündem Sekreterliği, Malatya.
- MALATYA BELEDİYESİ. (2002b), **Malatya 4. Kent Kurultayı Toplantı Tutanakları**, Yerel Gündem Sekreterliği, Malatya.
- VAROL, Muharrem (2000). "Yerel Temsilden Katılıma: Kuram ve Gerçeklik". **Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri**, TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi, Ankara. s. 205-209.
- (yerelgundem21.org/tur/yg21/yg21.htm. 21.01.2003).